

שבכתב מלבד הפשט הפשוט גם התיבות עצמם רומזים על סודות נשגבים כן הדבר גם כחורה שבע"פ.

דע"י ספר יסוד ושורש העבודה שער הניצוץ פ"ה ד"ה האי, וז"ל שכל איש ואיש מאישי ישראל מחויב להאמין ג"כ באמונה שלימה- ואמיתית שכל מה ששנו חכמים בלשון המשנה וכל תלמוד בבלי וירושלמי וספרא וספרי ותוספתות ומכילתות גם מדרשים שהם תורה שבעל פה שנתנה למשה רבינו ע"ה מסיני על פה, לבד פירוש הפשוט והנגלה שבהם ג"כ שם רמז ואין מספר לסודות שבהם, והעיקר הסידור של התלמוד הוא הסוד המלובש בתיבות ובלשון של פשט הפשוט והנגלה כמבואר בזה"ק פרשת פנחס בר"מ דף רמ"ד ע"ב, וז"ל ורבנן דמתניתין ואמוראים כל תלמודא דלהן על רזין דאורייתא סדרו ליה עכ"ל, וכל התעסקות הלימוד של התנאים והאמוראים היה ע"ד הסוד בעולמות העליונים ועל ידי סדר היחוד והתקשרות של המדות והפרצופים העליונים הקדושים בהנהגת הבורא ב"ה וב"ש וזכרו לעד בחכמתו הנפלאה לאין קץ ותכלית עכ"ל.

דע"י עוד מש"כ הדיין מפאפא רבי משה יוסף הופמן וצוק"ל בספרו מי באר מים חיים הקדמה שניה למעלות התורה בשם בעל מגלה עמוקות, בסודות הרמוזים בתיבת "מתניתין" שמניינה תתק"ס וז"ל, הם תתק"ס שעות שיש במ' יום ומ' לילה כי מ' פעמים כ"ד היא תתק"ס וכו', ועי"ש דהן אותן השעות שהיה משה רבינו בהר ללמוד התורה, והוסיף על זה בזה"ל, החכם יוסיף לקח והבר דעת מבחין יקרות ומעלות כל תיבה ואות שבמשנה ובגמ' דראה בתיבת מתניתין כמה עמקו סודותיה וק"ו בגוף המשנה ובגמ' שסודות הרבה יש בכל תיבה

הלב הן הדברים, ואע"ג שבפשטות והגית פירושו הרהור הלב (עי' רש"י יהושע פ"א ח', וגר"א אר"ח סי' מ"ז, ונשמת אדם כלל ט' ד' בתירוצו אחד), כבר כתב הנשמת אדם בתירוצו אחר שדוקא במקום שכתוב הגיון אצל לב כמו הגיון לבי שם פירושו הרהור הלב אבל והגית לבד פירושו דבור וכדכתיב ^{אוצר החכמה} כי אמת יהגה חכי, ועי' גם תנדבא"ר פ"ו הקול קול יעקב בהגיון תורה, אלא שלדעת הראב"ד כל זה דוקא בלה"ק, אולם לפי מה שהובא לעיל הרי גם כשקורא בלשון ארמי אמרינן הכי ובלבד שזה יהיה לשון חז"ל דאז קדושת הלשון משוי רחישת שפתיו ^{אזה"ת 1234567} לימוד כלשון המקור"ח.

דע"י עוד במהר"ל שהכריח הנ"ל דאלו היתה המצוה תלויה בהכנת הלב לא היה טעם לברה"ת שאין ברכה על מצוה שעיקרה בלב ובהכרח שבת"ת גם הקריאה עצמה מצוה ועי"ש שדימה מצות ת"ת לקריאת ההלל והמגילה שהקריאה בהם עיקר המצוה, ועי' גם חקרי לב (אר"ח ח"א דף י"א ע"א), שאם דברים שבע"פ א"א רשאי לכותבם אינו מקיים כזה עשה דת"ת, משום דקריאה שלא כדת של תורה ל"ת קריאה עי"ש, הרי שגם בתורה שבע"פ איכא מצות קריאה.

דע"י גם מהרש"א עירובין (כ"א ע"ב ד"ה על כל דבר) דכשם שבתורה שבכתב ישנם טעמי נגינות כמונה זרקא וכדו', כמו כן היה לשלמה המלך אלף וחמש סימני טעמים בתורה שבע"פ, ועי' גם בשל"ה מסכת שבועות דף ל"ב ע"ב בדרכים הצריכים לעסק התורה, וז"ל הדרך השמיני שיהיה תלמוד בשיר בין במקרא בין במשנה ולזה תמצא ספרי המשנה הקדומים כתובים עם הנקוד והטעמים עכ"ל, דקריאת תורה שבע"פ דמי לתורה שבכתב וכשם שבתורה

בתורתו מצות הקריאה בתורה שבעל פה יהגה שצג

הגר"א זצ"ל היה לומד גם בתורה שבע"פ כענין שאמרו בגמ' (קדושין ל' ע"א) בענין ואו דגחון שהוא חציין של אותיות של ס"ת וכן היה הוא לומד האות שהיה מחלק את התורה שבע"פ לחציין וכן החציין של תיבות וכדו', אגן כבר אבדנו כל ההרגשה הזאת בלימוד התורה הק' לא נשאר לנו אלא רק בהסקת סברות הסוגיות ולא יותר ולא יודעים כלל כי מכל אות ואות יוצאים תלי תלים של הלכות לא מתבוננים על חבת הקדושה אשר בכל אות ואות וכי יש גם חיים למרציניהם בפה "וגם יש ענין גדול של דקדוק על מבטאיהם של כל אות ואות וכבר גם ראינו גדולים שהיו מדקדקים במבטא של כל אות, כן בתורה שבכתב וכן בתורה שבע"פ עכ"ל.

ועי' גם אדר"נ פ"ו ב' בר"ע שישב לפני ר"א ור"י וא"ל רבותי פתחו לי טעם משנה כיון שאמרו לו הלכה אחת הלך וישב לו בינו לבין עצמו אמר אלף זו למה נכתבה בית זו למה נכתבה, משמע שגם בתורה שבע"פ יש לדקדק באותיותיה.

ועי' עוד מה שהביא החיד"א שם הגדולים נ"ח ע"ב, דגם פירוש רש"י עה"ת נתחבר על פי הסוד ויש בדבריו רזין עילאין, וז"ל ושמעתי מפה קדוש רב מופלג שקיבל מרבו דרש"י התענה תרי"ג תעניות קודם שכתב פירוש התורה, והיה אומר ר"ת נכדו מה שפירש אדוני זקני הש"ס אף אני אעשה זאת אבל פירוש המקרא לית בחולי כי לא אוכל עשוהו, ועתה ראיתי בספר מאמר העיתים להרמ"ע וכו', ומכלל הדברים נראה שרש"י כתב פירושו על פי הסוד ויש בדבריו רזין עילאין ולכן התענה תרי"ג תעניות ומשה רבינו ע"ה אמר לו אשריך וכו', והמקובל הוא החסיד מהר"ר נחמן בר שמואל וז"ל שהפליא לעשות והלך

ותיבה ומספר התיבות וכשמות התנאים ואמוראים, ועי' בפירוש הגדה ממהר"ש מאסטרפאל וז"ל (ספר נפלאות חדשות מאמר נפלא לער"פ) ויראה נפלאות בסודות העמוקות שיש בשמות התנאים, ועי' עוד בהגדת הרשב"א גבי ר"א ור"י וכו' שהיו מספרים ביצ"מ כל הלילה, שכתב שם שהיו עסוקים "בסוד מה נשתנה" וסוד יצ"מ כל הלילה. [1234567]

ומצינו עוד שאפילו במנין התיבות שבתורה שבעל פה נאמרו טעמים, דעי' בעטרת זקנים אור"ח סי' נ' בענין מה שתקנו לומר בכל יום משנת איזהו מקומן וז"ל, טעם שתקנו משנה זו לפי שאין בכל אותנו הפרק מחלוקת והוא משנה סדורה למשה מסיני, "ויש בו ג"כ שד"מ תיבות ועם הקריאה הרי הוא כמנין משה לומר שתורה שבע"פ ניתנה מסיני" עכ"ל, וכן הביא בהקדמה לפאת השלחן דף ה' ע"ב בשם הגר"א שמנין הסוכות הפסולות השנויות במשנה ובתוספתא בבלי וירושלמי מספרם כמנין סכה חסירה ומנין הסוכות הכשירות כמנין סוכה מלאה, ועי' עוד בעה"ט (בראשית פ"א ה') דחמשה סימנים נאמרו בברכות ט' ע"ב לענין זמן ק"ש של שחרית וכנגדן חמשה פעמים כתיב אור בפרשה, וכן ג' סימנים נאמרו לענין זמן החשיכה (שבת ל"ד ע"ב) וכנגדן ג"פ חשך כתיב שם בפרשה עי"ש, וגם תלמוד בבלי בגמטריא תקכ"ד כמנין פרקי ששה סדרי משנה עי' סוף ספר שם הגדולים לחיד"א.

ומסופר על הגר"א זצ"ל שכן היה נוהג למעשה לדקדק אותיות התורה שבע"פ כמו בתורה שבכתב, דעי' דעת תורה הקדמה לבראשית וז"ל, אומרים כי הגאון זצ"ל היה אומר כי גם בדברי חז"ל הקדושים יש ללמוד האותיות ומספרם, אין ספק כי

אתו עמו כלומר אליו, סודות עליונות עי"ש באריכות.

על קבר רש"י ז"ל ועשה סיגופים והפסקות עד שגילו לו סוד מש"כ רש"י ויתנכלו אתו,

סימן יג

בענין ישלש אדם שנותיו

במקרא שלישי במשנה שלישי בתלמוד כדי לקיים לא ימוש מפין וכתיב לא ימוש "טה"ת הזה" מפין.

והנה מהא דאסמכוה בע"ז על הא דכתיב פלגי מים מוכח יותר כמו הדרך הראשון שהוא דין לחלק היום ולא רק דין ללמוד משלשתם בכל יום, וכ"כ הרמב"ם הל' ת"ת פ"א י"א וז"ל, וחייב לשלש זמן למידתו שלישי בתורה שבכתב ושלישי בחורה שבע"פ ושלישי יבין וישיכיל אחרית דבר מראשיתו ויוציא דבר מדבר וכו', וענין זה הוא הנקרא גמרא, ועוד כתב שם בהל' י"ב כיצד היה בעל אומנות והיה עוסק במלאכתו שלש שעות ביום ובתורה תשע, אותן התשע קורא בשלש מהן בתורה שבכתב ובשלש בתורה שבע"פ ובשלש אחרות מתבונן בדעתו להבין דבר מדבר עכ"ל, וכל זה מצד מצות הידיעה וכמש"כ שם הרמב"ם שמי שכבר קיים בעצמו ידיעת התורה א"צ לשלש זמנו, דעי"ש עוד בד"א בתחלת תלמודו של אדם אבל כשיגדיל בחכמה ולא יהא צריך לא ללמוד תורה שבכתב ולא לעסוק תמיד בתורה שבע"פ יקרא בעתים מזומנים תורה שבכתב וכו', ויפנה כל ימיו לגמרא בלבד, (וכעין זה כתב גם הרבינו ירוחם בנתיב השני חלק ראשון, דאדם שקרא מקרא אינו רשאי לעסוק בה שלישי ימיו ויבטל מן המשנה ומן התלמוד), ובעיקר הדבר עי' גם רש"י ע"ז שם שני ימים מקרא שני ימים משנה שני ימים תלמוד, ובר"י מלוניל שם ה' ע"ב

א

איתא בקדושין ל' ע"א א"ר ספרא משום ר' יהושע בן חנניא מאי דכתיב ושננתם לבניך אל תקרי ושננתם אלא ושלשתם לעולם ישלש אדם שנותיו שלישי במקרא שלישי במשנה שלישי בתלמוד, מי יודע כמה חיי, לא צריכא ליומי, וכן איתא בע"ז י"ט ואסמכוה על הא דכתיב והיה כעץ שתול על פלגי מים וכמבואר שם בר"ן ובריטב"א שפלגי הוא לשון חלוקה כמו כי בימיו נפלגה הארץ עי"ש.

ומצינו בזה שני דרכים י"א דהוי משום מצוה ידיעת התורה דבשביל לידע כה"ת יש לאדם ללמוד מקרא משנה וגמ' בהדדי, כדי שבמשך הזמן יזכה לסיים שלושתם כאחת וע"כ יש לחלק היום לשלשה חלקים ולתת לכ"א כפי הצריך לו, כענין ושלשת האמור בפרשת שופטים פי"ט ג' עי"ש ברש"י, אולם י"א דלא הוי מצד מצוה ידיעת התורה, דיכול לקיים חיוב זה גם בלימוד מועט בכל יום ואפילו אינו מוסיף שום ידיעה רק אותו לימוד לכל ימיו, והטעם דכשם שמצד איסורא דלא ימוש יש ליזהר ללמוד לפחות משהו בכל יום כדי שלא יעבור יום בלא תורה, כמו"כ צריך ליזהר בכל יום ללמוד לפחות משהו בכל אחד משלשת חלקי התורה דהיינו מקרא משנה וגמ' וכמש"כ בספר הפרדס לרש"י עמו' ש"ה לעולם ישלש אדם את ימיו שלישי

ב

אולם ע"י תוס' קדושין ל' ע"א שהביא בשם ר"ע גאון שאין זה מחמת לתא ידיעת התורה אלא שדין ללמוד שלשתם בכל יום וז"ל, וע"כ תיקן ר"ע גאון כמו שאנו נוהגים בכל יום קודם פסוקי דזמרה לומר מקרא משנה וגמ', ולפי"ז יתכן שסדר הלימוד באמת מקרא ואח"כ משנה ואח"כ גמ', אלא גם כשכבר למד כה"ת ילמוד בכל יום קצת ממקרא משנה וגמ' כדי לקיים הא דישלש ימיו.

וכ"כ המהרש"א ע"ז י"ט ע"ב ד"ה לעולם ישלש וז"ל, קשה ממה ששנינו וכו' בן חמש וכו' בן חמש עשרה לתלמוד שיהיה לימודו לפי הזמנים הללו וכשיגיע לט"ו יבלה ימיו בתלמוד וכמ"ש בס"פ אלו מציאות עי"ש, ולפירוש התוס' ליומי היינו בכל יום ניחא שאף שעיקר לימוד מט"ו שנים ואילך יהיה בתלמוד מ"מ ילמוד גם בכל יום קצת מקרא ומשנה כמ"ש פסוקי הקרבנות ומשנת איזהו מקומן.

ובביאור הדבר ע"י לבוש או"ח סי' ג' א', שכתב שכשלומד מקרא משנה וגמ' בענין אחד זהו לימוד השלם שעליו נא' ושננתם, ולכן תקנו שיהיה הכל באותו ענין ששלושתן מעניגי קדשים וז"ל, משום שאתז"ל לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד ואסמכוהו רבנן אקרא דושננתם ואמרו א"ת ושננתם אלא ושלשתם, ונ"ל דה"פ מדכתיב קודם זה והיו הדברים וגו', על לבבך מדאמר שיהיו על לבבך ע"כ ר"ל אתר שלמדתם אותם פעם אחת והיו על לבבך אבל אח"כ תשנה עוד ב' פעמים וכו' וע"כ הם מקרא משנה ותלמוד שכ"א מבאר את הדברים יותר כי המשנה היא פירוש על המקרא,

הוסיף ובשבת ישנה כל מה שלמד בכל ימי השבוע, הרי שהיו כמו תכנית ללימוד כה"ת כולה, וכ"כ הגר"ז ת"ת פ"ב ב' דע"י שישלש זמנו לשלשה חלקים יגמור כולם ^{אוצר החכמה} ¹²³⁴⁵⁶⁷ בשוה.

והגם דמצינו שלימוד המקרא קודם למשנה ומשנה קודם לתלמוד וכדאיתא באבות בן חמש למקרא בן עשר למשנה בן חמש עשרה לגמרא, (וכן איתא במסכת סופרים פט"ו ט' אשרי אדם שישים עמלו בתלמוד ולא שיהא דולג במקרא ובמשנה ויבא להש"ס אלא ע"מ שילמוד מקרא ומשנה ויבא להש"ס, וכן איתא בסוטה מ"ד ע"א עי"ש), כבר כתב הגר"ז בדעת הרמב"ם (הל' ת"ת ריש פ"ב) דכל זה בקטנים שאינם יכולים ללמוד משנה ותלמוד בתחלה אבל מי שיכול אינו רשאי לדחות לימוד הגמ' עד שיסיים המקרא והמשנה וז"ל, מי שלא לימדו אביו תורה חייב ללמד את עצמו כשיכיר שנא' ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם וכו', וכשלומד לעצמו כשיגדיל ויכיר ויוכל ללמוד אזי לא ילמוד תחלה כל המקרא ואח"כ כל המשנה ואח"כ התלמוד כמשנ"ת למעלה בנערים שאין יכולים ללמוד משנה ותלמוד בתחלה כי זה שיכול אינו רשאי לעשות כן כי מי יודע כמה יחיה עכ"ל.

ועי"ל דכתבו האחרונים דכבר בזמן הגמ' נשתנה סדר הלימוד שהובא במשנה וגם לקטנים לא מרבים בלימוד המקרא יותר מדאי אלא תיכף שאפשר מתחילים בלימוד המשנה, וכדאמרינן בברכות כ"ח מנעו בניכם מן ההגיון ופירש רש"י אל תרגילום במקרא יותר מדאי, עי"ש בצל"ח, וכדרשות חת"ס (כשלח קי"ב ע"ב), הובא בשבט הלוי ח"ג סימן קמ"ד.